

Menselijke behoeften en het Verhaal van God

Ik wil graag doordenken over **de relatie tussen menselijke behoeften en het verhaal van God**.

Het heeft te maken met de vraag **in hoeverre het verhaal van God van betekenis is voor de menselijke behoeften**.

Of misschien moet je wel zeggen: **in hoeverre het verhaal van God gevormd wordt (cq. beïnvloed wordt of zelfs vorm gekregen heeft) door de behoeftes van de mens**.

Even een uitstapje naar een psychologische invalshoek.

(NB Het gaat te ver om hier een uitgebreid verhaal van te maken. Ik probeer een aantal kernpunten en dwarsverbindingen naar voren te halen, om verder over na te denken. In de hoop op bewustwording en herkenning)

Het is mijn overtuiging, dat de mens in principe behoefte heeft aan twee zaken:

1. Behoefte aan geborgenheid. Je zou dat kunnen vertalen in de behoefte om geaccepteerd te worden zoals je bent. Je niet behoeven waar te maken. Te merken dat je mag zijn wie je bent, wat voor geschiedenis je ook met je mee draagt.

2. Behoefte aan erkenning,/waardering. Het gevoel, dat je betekenis hebt, dat je van waarde bent, dat je gezien wordt, dat je ertoe doet.

Twee basisbehoeften, die op de een of andere manier een evenwicht zouden kunnen vormen in het leven.

Als er geen geborgenheid is, dan zal dat een enorme invloed hebben op je gevoel en gedrag. Vooral in de vorm van angsten, basis- wantrouwen en claimende aandacht.

Als er geen erkenning is, zal dat enorme invloed hebben op je eigen waardering. Je gevoel van waardigheid. Kortom vaak minderwaardigheid, die zich dan kan uiten zowel in zelfdestructie als depressie, maar aan de andere kant ook in dominantie, zelfoverschatting en prestatiedrift (om het tegendeel te bewijzen).

De eerste behoefte is wellicht de belangrijkste en vormt misschien ook wel de basis voor het je kunnen ontplooiën als mens met je mogelijkheden en daarmee het vervullen van de tweede behoefte. Ook erfelijkheid en omgeving zullen hierbij een rol spelen.

Laten we eens beginnen met de behoefte aan geborgenheid.

Je zou kunnen stellen, dat er voor de geboorte sprake is (cq kan zijn) van een situatie van 100 % geborgenheid ('basic trust'). Het ongeboren kind bevindt zich in principe in een situatie van volkomen geborgenheid in het lichaam van de moeder. Het spreekt dan verder vanzelf, dat signalen van buiten, en zeker die van spanning in het moederlichaam effecten hebben op het komende zich ontwikkelende leven.

100 % geborgenheid in het lichaam van de moeder betekent, dat **de grootste ramp in het mensenleven toch wel is: het geboren worden**. Dan kom je in één keer in de open lucht in een situatie van niet geborgen zijn. Je zou haast kunnen zeggen, dat daarmee de belangrijkste behoefte in het leven zichtbaar gemaakt wordt: **het zoeken naar 100 % geborgenheid. Het 'nest'- gevoel**. In de eerste plaats via de moederwarmte en vervolgens in de warmte van de plek waar je geboren wordt. Het is duidelijk, dat die 100 % nooit meer gehaald zal kunnen worden. Misschien zou je de behoefte aan God of godsdienst en de eventuele invulling daarvan kunnen verklaren uit de behoefte aan die 100 % geborgenheid. Anders gezegd: **Geloof en godsdienst kunnen alleen betekenis krijgen wanneer het een positief effect heeft op de behoefte aan de geborgenheid van de mens**.

Associaties daarbij zijn 'veiligheid', 'vertrouwen', 'bescherming', 'huis om in te wonen', 'jezelf mogen zijn', 'geaccepteerd worden zoals je bent', 'de ervaring van een begrip als genade om

met een schone lei te kunnen beginnen', enz.

Deze begrippen spelen ook een belangrijke rol in het geloof en in de gemeente.

Rituelen, samenkomsten, ontmoeting, activiteiten, samen zingen, de verhalen en de overdenkingen rondom de bijbelse verhalen vervullen daarin een belangrijke rol. Het zal duidelijk zijn, dat conflicten van wat voor aard dan ook een impact hebben op het gevoel van geborgenheid.

Daarnaast gaat het ook om **de behoefte aan erkenning**. Het gevoel, dat het ertoe doet, dat jij er bent. Iets van betekenis. Aandacht voor wat je kunt, en tot stand brengt. De vervulling en waardering van taken in de gemeente (maar ook voor jezelf), die betrekking hebben op het laten zien van wie je bent. Het ergste, wat je overkomen kan in dit opzicht is, dat je het gevoel zou hebben, dat het niet uitmaakt dat je er bent, of nog erger, dat het misschien beter was, dat je er niet zou zijn. Het gaat om het ik-gevoel. Het gevoel van eigen waarde. Dat je een bijdrage kunt leveren aan wie dan ook. In elk geval, dat het goed is dat jij er bent. Dat je uniek bent, niet vervangbaar! Dat ik-gevoel wordt zowel van buiten (door anderen) beïnvloed, als ook van binnenuit door wat je over jezelf denkt (je 'zelfbeeld')

Voor mijn gevoel gaat het in het leven om het evenwicht tussen beide behoeften. In het licht van het evolutie-verhaal kun je zeggen, dat met name het waarderingsverhaal de valkuil heeft van concurrentie: proberen de beste te zijn. Proberen de macht te verkrijgen en dus de baas te spelen. Om op die manier je eigen toekomst te verzekeren. Dan zal er altijd een spanningsveld zijn waarbij winnaars en verliezers zijn, daders en slachtoffers, de ander en jezelf. Met als tegenstellingen: 'sterk' en 'zwak', 'gezond' en 'ziek', 'voorspoed' en 'tegenslag', enz.

Misschien kunnen we nu ook **woorden vinden bij het zoeken naar het mysterie van het verhaal van God**. Uitgaande van de ervaring van 100 % geborgenheid zou je kunnen zeggen, dat de grootste ramp in het leven is: het geboren worden. De situatie verlaten van volledige geborgenheid en dan terecht komen in een wereld van, in eerste instantie, de chaos van ruimte en ongeordendheid. Dat dat de behoefte oplevert aan het zoeken naar '*basic trust*' als basis van ontplooiing en groei is eigenlijk een natuurlijk gegeven. Misschien zou je kunnen zeggen, dat de behoefte aan en de invulling van het verhaal van God begint met het zoeken naar de ervaring van dat gevoel van geborgenheid. Niet als moment maar als grond onder je voeten, onder je leven. Je geboorteplek en –situatie (met name de betekenis van je moeder) zijn een eerste invulling en opstapje naar dat gevoel. Maar kunnen dat natuurlijk niet waarmaken. Vandaar de behoefte aan een verhaal dat verder reikt, vertrouwen geeft in het leven zelf en de toekomst ervan.

Aan de andere kant, of misschien moet je wel zeggen, dank zij die basis of gebrek aan die basis (dus basis-vertrouwen of basis wantrouwen) is er de (natuurlijke) behoefte om er te zijn. Om tevoorschijn te mogen komen en je te laten zien. Om als het ware van betekenis te zijn. De ontwikkeling van het eigen ik en de betekenis daarvan. Behoeftes aan aandacht en waardering. Je zou kunnen zeggen, dat dat laatste ook het effect kan hebben op het vertrouwen in de vorm van zelfvertrouwen: het is goed dat ik er ben. Ik doe er toe en ik ben tevreden met mijzelf. Bij te weinig vertrouwen, zal de behoefte aan aandacht en waardering haast gevraagd (cq. geclaimd) worden. Op zoek naar autoriteit waar je je aan kunt verbinden. Het is niet zo moeilijk om aan de ene kant iets van het geheimenis van het leven zelf te ontdekken en aan de andere kant ook de manier waarop dat op een menselijke manier (afhankelijk van eigen behoeftes en tekorten) gevormd en gevuld wordt. Zo zou je God als autoriteit, als machthebber aan jouw kant kunnen beleven (cq. invullen), of als iemand bij wie je met alles terecht kunt en die als steuntje in je rug ervaren wordt.

Als je kijkt naar een aantal beelden, die er in de Bijbelse verhalen te vinden zijn, kun je al snel zien bij welke behoefte van de mens ze van betekenis kunnen zijn:

- Het beeld van God als Rechter en als vader
- Het beeld van God als de nabije en als de gans andere
- Het beeld van het Huis en de Weg als manieren van geloven, te onderscheiden in 'geborgenheid' en 'onderweg gaan', inclusief keuzes maken en risico lopen.

In de kerkgeschiedenis vinden we voorbeelden van het beeld van 'dogma' (overtuigingen en standpunten) en het beeld van 'proces' en 'ontdekkingstocht' (verkennenderwijs en vragenderwijs onderweg)

Het geheim van geloven en van het verhaal van God zit in het leven zelf!

Het is een gegevenheid: zowel de ontdekking van de basis van geborgenheid (*'er mogen zijn zoals je bent'*) als ook dat van er toe doen (*'je stelt wat voor'; 'je bent belangrijk'*). Beiden zijn belangrijk en hebben elkaar nodig. Beiden kunnen ook op gespannen voet met elkaar zijn.

Het concept van liefde, met ontferming bewogen, **en het evolutieverhaal**, als toppunt van belangrijkheid voor het overleven en het nageslacht. Natuurlijke selectie ('sterk', 'gezond' en 'voorspoed') tegenover keuzes op basis van het hart (en dus het gevoel)

Ik kan nu ook een beetje duidelijk maken waarom ik liever spreek over het verhaal van God dan over het beeld van God of zelfs rechtstreeks over God (terwijl je rustig kunt zeggen dat er dan ook sprake is van beeld van God)

Bij beeld van God kun je stellen, dat het te maken heeft met 'verbeelding van mensen'.

Oftewel de manier waarop mensen meestal op basis van hun gevoel, maar vaak ook 'stevig gemaakt' door dogmatische uitspraken, proberen grip te krijgen over de manier waarop zij God ervaren (cq. zouden willen ervaren) in hun leven.

Het verhaal van God laat ruimte om te verkennen op basis van een vermoeden en een vertrouwen, dat er meer is dan we zelf kunnen voelen of denken. Vragenderwijs en tastenderwijs proberen woorden te vinden die passen bij onze gevoelens en ervaringen, zonder het nog te willen vullen met garanties en rationele zekerheden. Iets van eerbied en ontzag, en dus ook iets overstijgends, en waarbij je zelf terugtreedt in bescheidenheid. Als je woorden zoekt in het licht van de bovengenoemde psychologische invalshoek zou je kunnen zeggen, dat er iets zichtbaar gemaakt kan worden van het geheim van het leven. Namelijk de gegevenheid (en dus de ontdekking, cq. bewustwording) van het feit dat ieder mens (cq. levend wezen) de behoefte heeft om er te mogen zijn ('geborgenheid', 'basic trust') en de behoefte om van betekenis te zijn ('waardevol', 'ertoe doen').

Dat wordt verwoord in het verhaal van God.

Hoe minder dat verhaal gezien wordt als een menselijk bedenkfel, dus hoe meer het ervaren wordt als een ontdekking, die met het leven zelf te maken heeft en niet met de eigen behoefte, des te meer effect het kan hebben op ons gevoel van geborgenheid. Daarmee wordt ook het belang van de gemeente duidelijk, als bevestiging van het verhaal van God. Daarnaast is er dan het gevoel, dat je belangrijk bent, dat je wat te bieden hebt. Oftewel het uniek zijn van jezelf. Het ertoe doen. Dat is iets anders dan er alleen maar zijn om te overleven, of van waarde te zijn voor een goed voortleven.

Het zijn wel dezelfde ingrediënten, het zal ook passen bij de uitspraak *'vermenigvuldig u'* maar het is niet de enige manier om van betekenis en waarde te zijn. Dankzij de bewustwording (de dimensie van ziel en geest) weet de mens, dat het om meer gaat dan alleen maar de instandhouding van de (lichamelijke) soort. Het gaat om dezelfde biologische wetmatigheden als in de natuur (dus: het evolutieverhaal) maar met de mogelijkheid om andere keuzes te maken, op basis van menselijke mogelijkheden (het hart en het verstand)

Wat zegt ons dit verhaal? Aan de ene kant heel duidelijk hoe (het verhaal van) God gebruikt kan worden voor de invulling van onze behoeften. Met name als het gaat om tekorten en frustraties die weggewerkt zouden moeten worden. Aan de andere kant de ruimte en de mogelijkheid aangesproken te worden door het geheimenis van het leven, waarin een verhaal van God te ontdekken, te verkennen en te formuleren is, als overstijgend, maar ook richting gevend voor ons mens zijn. Met alle elementen van eerbied en ontzag, van de ervaring en kracht van de liefde die zichzelf niet zoekt. Met ruimte voor 'geraakt zijn met ontferming bewogen' en bovenal het opgetild kunnen worden boven jezelf en je eigen ervaringen.

wordt vervolgd